

Збірник есе

учасників конкурсу

«Майбутнє після пандемії»

Редакційна колегія:

ЦУЗ О. В., спеціалістка з промоції відділу соціально-економічного розвитку Боратинської сільської ради

ЛЕВЧУК А. О., начальник відділу соціально-економічного розвитку Боратинської сільської ради

УРБАН О. А., виконавчий директор ГО «Європейський вектор Волині»

КРУК О. В., спеціаліст 1 категорії з проектно-інвестиційної діяльності Смідинської сільської ради

У збірнику викладено матеріали есе учасників конкурсу «Майбутнє після пандемії», організованого громадською організацією «Європейський вектор Волині» спільно з Боратинською та Смідинською сільськими радами.

Метою конкурсу є підтримка сільського населення в умовах COVID-19, висвітлення тематики пандемії як окремої сторінки в історії людства та спільний пошук способів адаптації в постковідний період.

Матеріали конкурсу есе присвячені розгляду питань впливу пандемії коронавірусу COVID-19 на різні сфери життя людства, а також розробленню можливих сценаріїв життя у постковідний період.

Публікація стане у нагоді організаторам навчальних процесів, здобувачам освіти, урядовцям, фахівцям центральних та місцевих органів виконавчої влади, науковцям, представникам громадських організацій та усім зацікавленим особам.

Ця публікація була підготовлена за підтримки Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю її авторів та не може жодним чином сприйматися як такий, що відображає погляди Програми «U-LEAD з Європою», уряду України, Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Швеції, Польщі, Данії, Естонії та Словенії.

ЗМІСТ

Вступ	4
Бовкуш Роман	5
Гандзюк Софія	6
Герасимчук Юлія	7
Казакова Дарина	
Цінуймо кожен день.....	9
Микитюк Олександра	10
Приступа Богдана	
Питання риторичне.....	12
Рибак Артем	14
Савлук Вікторія	15
Самолюк Анна	
Пандемія торкнулася всіх.....	16
Сітуха Іванна	
Життя продовжується.....	17
Тарадюк Тетяна	19
Виклики пандемії.....	21
Томащук Дарина	
Наше майбутнє.....	22
Тонких Юлія	24
Шайнюк Максим	25
Шевчук Тетяна	
Експеримент ціною в життя.....	27
Шоцька Каріна	29

Вступ

Вже понад рік світ живе в умовах пандемії. Епідемічна загроза, що, здавалося, минеться за кілька місяців, затрималась на невизначений час. Увесь цей рік медики боролися з невідомою досі хворобою, учені шукали вакцину, а люди засвоювали нові правила поведінки.

Якщо заглибитися в історію, то можна чітко побачити, як саме кожна глобальна епідемія змінювала світ. Наприклад, в результаті пандемії чуми у XIV столітті, яка забрала життя третини працездатного населення Європи, зросла ціна праці. Звичайні робітники домоглися підвищення оплати праці у два-три рази, у порівнянні з тим, що вони отримували до епідемії чуми. У 2003 році епідемія SARS в Китаї стала причиною зростання онлайн-торгівлі. За останні два десятиліття людство навчилося закривати через інтернет майже усі свої потреби.

Епідемія COVID-19 також матиме свої наслідки. Мова йде не лише про медицину, а й про політику, економіку, екологію. Що довше триватимуть обмеження, яких ми наразі зобов'язані дотримуватися, тим вищі шанси, що тимчасові зміни у нашому житті закріпляться назавжди.

Що ж конкретно зміниться – для кожної людини, громади, країни та людства в цілому? Це питання ми вирішили задати мешканцям Боратинської та Смідинської громад. У цьому збірнику систематизовано роботи усіх учасників конкурсу есе «Майбутнє після пандемії», організованого громадською організацією «Європейський вектор Волині» спільно з Боратинською та Смідинською сільськими радами.

2020 рік... Рік, який кардинально змінив життя планети. Рік, який розділив світ на до і після. Все це через вірус, а саме через коронавірус. Він з'явився ще в 2019 році, але тоді йому ще не приділяли особливої уваги. А вже на початку 2020 року, коли він почав дуже швидко поширюватися світом і масово інфікувати людей, у світі почалася паніка. Паніка не серед декількох міст чи країн, а паніка світового масштабу. Люди стали неначе нелюди. Вони стали боятися один одного, стали боятися вірусу. Вони готові зробити будь-що аби не інфікуватися. Люди стали «згрібати» все з полиць магазинів та аптек, робити запаси на місяці, щоб ізолюватися від світу на певний час.

Зараз продовжують точитися дискусії про походження коронавірусу – чи він спеціально сконструйований, чи ненавмисне потрапив з лабораторії. Наразі нам це невідомо. На мою думку, якщо вірус був випущений штучно, то в подальшому у війнах почнуть використовувати біологічну зброю з подібними інфекціями.

Я вважаю, що є і хороша новина, вона полягає в тому, що медицина і наука отримають потужний досвід, в подальшому знатимуть як правильно реагувати в подібних ситуаціях. Тож яким буде життя після пандемії?!

Я думаю світ вже не буде таким як раніше. Інтернет стане невід'ємною частиною життя людей, як от їжа чи повітря. Коронавірус вніс свої корективи в усі сфери діяльності. Люди адаптувалися до нових умов. Вони навчилися робити багато чого дистанційно. Я думаю, що це так залишиться на довго, а, можливо, назавжди.

Кожен з нас може суттєво змінити ситуацію на рахунок пандемії. Для цього нам потрібно всього лиш дотримуватися елементарних карантинних обмежень. Зараз стала можлива вакцинація від COVID-19, але я проти цього, На мою думку, за такий короткий час ще не повністю досліджено дію

і побічні реакції вакцини. Ми не можемо точно знати, з якою метою вона створена.

Ми не можемо бути впевнені в правдивості статистики захворюваності на COVID-19, але ми маємо бути впевнені, що ми робимо все, щоб побороти коронавірус. Потрібно пам'ятати, що все в наших руках.

Гандзюк Софія

село Смідин

Зовсім нещодавно ми стикнулися з проблемою пандемії Covid-19. Вона внесла свої корективи у всі сфери життя. І ще не відомо, скільки часу нам знадобиться, щоб подолати хворобу.

А чи зміниться наше життя після пандемії? На мою думку, так. Адже ця хвороба дає нам певні життєві уроки. Ми забули про те, як цікаво і корисно проводити час із друзями та сім'єю, цінувати кожен момент проведений в колі найрідніших людей. Почали розуміти, яка важлива роль лікарів у сучасному світі, адже саме вони рятують життя тисячам людей, жертвуючи собою і своїм життям. За цей період ми навчилися працювати і навчатись дистанційно, що є важливим в теперішній час. Спокійно реагувати на кардинальні зміни в житті.

На сьогоднішній день ми адаптувалися і при звичаїлися до такого темпу життя, але ще не до кінця усвідомлюємо небезпеки, яка нависла над нами. Світ не стоїть на місці, зовсім нещодавно вчені винайшли вакцину, яка має усунути цю хворобу. А чи дійсно це так? Чи допоможе вакцина здолати хворобу? Кожен з нас має свої думки, погляди щодо вакцинації. На мою думку, вакцина ще не зовсім досліджена, тому ми не знаємо наслідків.

Отже, ми зіткнулися з відповідальною і досить небезпечною місією XXI століття, яку нам потрібно виконати. Для цього треба зовсім небагато. Дотримуйтесь заходів безпеки! Носіть маски! Тоді ми обов'язково подолаємо цю хворобу.

Герасимчук Юлія

село Лаврів

Безперечно, колись закінчиться пандемія і людство подолає цю страшну хворобу. Як сказав Ніколь Рейн: «Навіть після найтемнішої ночі настає світанок, а сильний дощ закінчується веселкою». Так ось, навіть не дивлячись на невтішні прогнози, я все ж вірю, що страшна біда відступить.

Яким я уявляю майбутнє після пандемії? Впевнена, що воно буде краще, ніж минуле чи теперішнє, адже кожна біда чогось вчить та спонукає над чимось задуматись. Найбільший скарб – це наше життя, яке ми самі того не помічаючи, не бережемо та не цінуємо. Ковід показав кожному, як легко ми можемо втратити своє життя, сьогодні є - завтра нема, але не буду про сумне, адже майбутнє буде кращим. Так само люди стануть берегти своє здоров'я та дотримуватися правил гігієни, щоб не заразитися будь-яким інфекційним захворюванням. Карантин навчив нас здобувати освіту та працювати в домашніх умовах, значно розвинулися інтернет-магазини та навіть старше покоління було поставлене в такі умови, щоб стати більш обізнаними в ІТ-технологіях, створено чимало сайтів на різних платформах, в яких подано досить чітко та легко для сприйняття інформацію. Медицина та наука вийшли на новий рівень, і вже в майбутньому наші лікарі будуть досвідчені та готові до можливих труднощів. Лікарів та їхню працю почнуть цінувати, адже вони, ризикуючи своїм життям, рятують сотні інших.

І на що я надіюся найбільше, так це на те, що люди будуть проводити більше часу з своїми рідними. Багато було випадків, коли люди були повністю зайняті роботою, не бачачи рідних місяцями, а потім втративши їх, винуватили себе, що не були з ними в останні хвилини. Але що може бути кращим, ніж опинитися в ніжних обіймах мами, торкати дрібненькі зморшки на щоках бабусі, радіти від щирої посмішки брата та сестри, схилити голову на татове плече та послухати дідусеві мудрі поради?! В цьому і є щастя. Роботу ми можемо змінити, а рідні у нас одні!

Є і мінуси від локдаунів та дистанційного навчання. Наприклад, багато дітей стало соціофобами та деякі не вміють контактувати та знаходити спільну мову з співрозмовниками. Зізнаюся чесно, я дуже довго адаптовувалася після першого локдауну, адже вдома було легко та просто, уже забувся шалений ритм. Так що чимало я доклала зусиль, щоб знову стати комунікабельною. Є студенти, які лічені тижні вчилися очно. Я розумію, що заходи безпеки, але на дистанційному навчанні не вивчиш на стільки добре, тільки тоді, коли маєш палке бажання та силу волі,

Дуже лякає теорія, у якій сказано, що ковід – це штучне винищення людей і це не припиниться ніколи. Я не прихильник цих теорій, але нікому не відомо, як воно насправді. Я тішу себе надіями, що все буде добре і мислю позитивно, бо думки матеріальні, Господь не зможе довго дивитися як гинуть його діти та змилується над нами

Отож-бо, майбутнє після карантину – це якісне медичне обладнання, можливість працювати та здобувати освіту вдома, висока репутація лікарів і розуміння про цінність життя, бо в порівнянні з космічним простором - це лише мить, і потрібно прожити цю мить гідно. Яким буде майбутнє, залежить тільки від нас, від нашого усвідомлення проблеми, від намагання вберегти себе та чиясь життя. Тож цінуймо моменти ,з яких складається життя, живімо у гармонії з собою та навколишнім світом!

Цінуймо кожен день

Кінець 2019 року прийшов до нас з новинами про нову страшну хворобу. Спочатку здавалося, що це дуже далеко і нас не стосується. Потім жахливих новин ставало все більше, і через кілька місяців коронавірус став частиною сучасної реальності. Розпочався карантин, дистанційне навчання. Важко хворіли кілька наших знайомих. А найстрашніше те, що люди помирають.

Карантин уже нас змінив. Тимчасово перебуваючи вдома, ми стали більше спілкуватися з сім'єю, проводити вільний час разом, допомагати і підтримувати один одного, зробили нарешті те, на що раніше не вистачало часу. Але виникла інша проблема – життя самотніх людей. У нас є старенька родичка, яка проживає сама. Вона дуже боїться захворіти, дотримується усіх правил захисту. Раніше ми часто її провідували, а тепер розмовляємо лише по телефону або зустрічаємося на вулиці. Нам теж під час карантину не вистачало «живого» спілкування з друзями та родичами.

Вчені помітили, що внаслідок зупинки багатьох підприємств покращився екологічний стан планети. Стало менше шкідливих викидів в атмосферу, відходів виробництва – почистішали повітря, вода, ґрунт, збільшилася кількість тварин. Ми теж звернули увагу, що біля школи та житлових будинків з'явилося більше білок і птахів.

Люди стали більше дбати про своє здоров'я, імунітет, вести здоровий спосіб життя, загартовуватися, навіть просто частіше мити руки.

Яким буде життя після пандемії? Поміркуймо!

Нам не потрібні будуть маски! Другий і найважливіший критерій: люди не будуть помирати! Їх кількість не зменшуватиметься, а збільшуватиметься. Лікарі нарешті відпочинуть. Можна буде поїхати або полетіти за кордон, відкриваючи для себе безмежний і цікавий світ. Будуть не онлайн-навчання з телефоном чи ноутбуком, а пізнавальні уроки, коли

вчитель пояснить новий матеріал і допоможе збагнути помилки, та перерви у спілкуванні з друзями. Будемо обіймати людину, знаючи, що не захворіємо й не заразимо її.

Люди цінуватимуть найбільший дар від Бога – життя і здоров'я, своє і своїх близьких, цінуватимуть те, що мають, дякуватимуть Йому за кожен новий день, за хліб на столі. Ми всі станемо добрішими, привітнішими, допомагатимемо один одному. Важливо, щоб відновлення промисловості й активного життя не шкодило знову навколишньому середовищу.

Але давайте не чекати, доки пандемія закінчиться, а просто станемо піклуватися про всіх і про все, що нас оточує!

Микитюк Олександра

село Лаврів

У 2019 році світ зіткнувся з новою епідемією коронавірусу. Україна не виключення. Ця пандемія триває і досі. Covid-19 назавжди змінив хід життя багатьох людей у світі. Що на нас чекає після пандемії? Ніхто точно не знає, але ми спробуємо подумати і відшукати хоч якісь відомості.

На початку пандемії всі дуже боялися і навіть проявляли свою агресію. Коли деякі українці приїхали з Китаю (звідти з'явився коронавірус), люди агресивно відреагували, кидаючи каміння в автобус. Я щиро сподіваюсь, що суспільство зміниться і стане добрішим та привітнішим. Всі будуть спілкуватися і цінувати кожну хвилину проведену з рідними, не будуть дотримуватися надто великої дистанції. Можливий такий варіант, що навпаки: закриються в собі і будуть боятися спілкуватися одне з одним.

Всі будуть ретельно стежити за своєю гігієною: часто мити руки з милом, слідкувати за чистотою тіла та волосся, а ще за чистотою оселі. Маска, рукавички та антисептики будуть також важливими засобами гігієни. Ще люди будуть стежити за своїм харчуванням: в раціон добавлять більше овочів та фруктів, щоб зміцнити імунітет. Також при приготуванні м'ясних страв ретельно піддавати їх термічній обробці, тому що інфекції перейшли від тварин. Якщо вони заведуть домашніх улюбленців, то повинні ретельно стежити за здоров'ям, харчуванням, гігієною тварин.

Сподіваюся, що в Україні з'явиться якісна вакцина і ліки від ковіду, адже це зараз так потрібно. Сьогодні точиться дискусія щодо вакцинації: суспільство поділилось на два типи: одні сміло погоджуються вакцинуватися, а інші категорично проти, тому що вакцинація неякісна, бо маловивчена, і кожен організм реагує на неї по-різному. Коли розпочався карантин, країни закривали свої кордони. На даний момент, якщо ти вакцинований, то ти маєш можливість поїхати за кордон і вільно подорожувати. Ця умова залишиться актуальною після пандемії.

На час ковіду багато хто навчався і працював дистанційно, в майбутньому люди також зможуть працювати онлайн, тому що багато хто вподобав таку форму роботи.

Карантин 2020 дуже вплине на кінематограф, мистецтво, книгодрукування і музику. Щоб показати майбутнім поколінням, через що пройшло наше покоління. Люди будуть знімати фільми про карантин і жорсткі карантинні обмеження, про хворобу і смерть. Деякі креативні художники напишуть картини про коронавірус (після епідемії іспанського грипу німецький художник Егона Шіле написав картину про родину, яка чекала на появу дитини, але іспанка забрала життя вагітної жінки). Ще надрукують книги, що міститимуть жахливі спогади про цей період. Композитори писатимуть про цей вірус, хоча вже світ наспівує куплети з іноземних пісень про коронавірус.

Отже, цю хворобу будуть ще довго досліджувати і розробляти якісну вакцину та ліки, а це все довготривалий процес. Правила, які були запроваджені на час карантину частково залишаться і після епідемії. І варто пам'ятати, що хвороба мутує і появляються нові штами, тому вона потребує дослідження. Епідемія значно відрізняється від звичайної хвороби, тому і залишить спогади про страждання і дуже дороге лікування людей.

Тому бережіть себе і своїх рідних, адже це так важливо в непростий для нас час!

Пристапа Богдана

село Ратнів

Питання риторичне

«Пандемія коронавірусу» – словосполучення, від якого у переважній більшості людей волосся стає дибки...Зринають неприємні спогади... І не лише у мене! Пандемія бідною об'єднала людей цілого світу! Адже вперше з часу існування «великої цивілізації» було оголошено тотальний карантин! У цей період люди, які звикли до звичного розкладу життя - збиралися великими гуртами, ходили у кафе, відвідували концерти, обіймали і цілували при зустрічі своїх друзів - не могли повірити у реальність пандемії. Земляни не усвідомлювали, що вулиці спустошують так раптово, що всіх на довгий час чекатиме «домашній арешт». Так. Арешт за право залишитися живим!

Суцільна паніка. Масова ізоляція. Неконтрольовані покупки. Спустілі вітрини крамниць. Стократні ціни на маски, антисептики. Перенасичений Інтернет. Психологічний дискомфорт...Це неповний перелік суспільної новизни!

І лише через десятки тижнів людство прийшло до усвідомлення, що ця самоізоляція відродила планету, а не лише зупинила небезпечний вірус. Але страх перед тотальною смертельною загрозою не зник!

Розуміючи, що людина не може встояти перед вселенським абсурдом, відкидаємо думку про те, що з припиненням карантину зникла і хвороба, що в лабораторії винайшли вакцину і пандемія більше не повернеться і що, взагалі, людина – вершина еволюційного процесу!

Задаємося питанням: «А що буде завтра? Через рік? Десятиріччя?» Звичайно, пандемія не зітреться з пам'яті ніколи! Як страшний сон! Як морок!.. У когось помер член сім'ї, хтось втратив близьку людину! Інші ж думають, як жити далі, адже з роботи їх звільнили так раптово! А ще хтось ненавидить власний дім, бо у ньому незатишно, тісно, душно, некомфортно!

Деякі переконані, що антисептики та рукавички назавжди увійдуть у наш щоденний побут. А ще хтось упевнений, що пандемія – це відрізок історичного часу, на честь якого колись відкриють музей...

То що ж нас чекає? Хочу відповісти на це словами з пісні гурту «Танок на майдані Конго»: «А що буде далі – залежить від тебе!» Від кожного жителя планети Земля залежить наше майбутнє. Чому? А все доволі просто! Адже якщо люди дотримуватимуться правил гігієни особистої і суспільної, вакцинуватимуться, свідомо і з розумінням ставитимуться до усіх викликів суспільства, не зловживатимуть довірою оточуючих тощо, то ми зможемо перебороти усі хвороби, як і попередні страшні епідемії!

Для того, щоби наповнити річки рибою, зовсім не потрібно не відпочивати на березі, а варто лише не забруднювати береги, не розкидати пластик, не спалювати ліси, не висушувати болота...Духовна культура породжує інтелектуальну. Інтелектуальна - наукову, а наукова –екологічну та суспільну. Ось і ланцюжок нашого рятунку!

А якщо цього не сучасник не хоче розуміти, то боюся, що пандемії не буде кінця...Це дуже сумно! Проте, напрошується висновок: стартувавши в

«Коронавірусі-19», людство перебуватиме у постійному очікуванні чогось страшного!.. Яким буде фініш, і хто до нього дійде? Питання риторичне!

Рибак Артем

село Паридуби

Я мрію, що одного сонячного ранку після закінчення карантину я вийду на вулицю, радіючи прекрасній погоді та пташкам в небесній височині. Я буду посміхатися всім людям навколо, тому що розумію силу посмішки після щоденного носіння маски.

Світ змінився до невпізнаваності й вже ніколи не буде таким як колись.

Люди переосмислили ціну людського життя, знову навчилися співпереживати, бути терплячими, чуйними. Дерева вже не вирубують задля паперу, адже весь світ перейшов у цифровий формат. Нарешті «маленькі» люди великих професій стали дуже цінними.

Я вірю, що нові часи відкривають нові можливості у розвитку освіти, медицини та для покращення економічної ситуації.

Майбутнє, яке буде завтра починається вже зараз. І сьогодні в нас є час подумати над цим.

Майбутнє... Що чекає нас попереду? Які випробування? Сонячні дні чи похмурі? Чи зможемо вільно вдихнути свіже повітря, весело прогулюючись вулицею? А, може, сумно спостерігатимемо за вільним польотом птахів у небі, не маючи змоги разом з ними торкнутись свободи?.. Що чекає? Коли нарешті скінчиться ота загроза під страхітливою назвою «COVID»?

Скінчиться, неодмінно... Адже людство стільки разів було на краю прірви, але ж знову і знову відроджувалось. Відродимось знову і ми, наше покоління. І як це буде?

Я побачу Твою усмішку ще здалека. І будуть сміятися до мене не тільки твої очі, але й уста – їх не буде прикривати ота усім набридла потворна маска.

Я потисну дружню руку без сумнівів, без страху передати ненависний вірус.

Я поїду на канікули до бабусі знову і знову, а вона ніжно притисне мене до себе, і всі тривоги про те, що її може відібрати від мене страхітливе чудовисько під назвою «COVID», нарешті покинуть усіх нас.

Я не оглядатимусь з острахом на сусідів, друзів, зустрічних перехожих тільки через те, що хтось просто чхнув, а весело привітаю: «Будь здоров, друже!».

Я зможу мандрувати не тільки подумки чи віртуально, а в реалі, тут і тепер. Для мене відкриті шляхи: море лагідно обніме хвилиною, гори освіжать прохолодою і суворістю вершин, та й, можливо, вдасться своєю іноземною підтягнути, спілкуючись з англійцем.

Пандемія завжди страшна. Чи це чума, чи холера, «іспанка», чи СНІД, чи так знайомий нам коронавірус. Але це суворий урок людству: тільки спільними зусиллями усіх можна його здолати, тільки людяність, розуміння,

взаємодопомога – вірні помічники у боротьбі. Не страх, паніка й усілякі забобони повинні керувати, а розсудливість, врівноваженість, науковий медичний підхід до проблеми. Але й це не головне. Головне у майбутньому – не падати духом і підтримати ближнього.

Пандемія навчила мене цінувати кожную мить, маленькі радощі, рідних і друзів. Бо нема нічого ціннішого понад життя кожної людини.

Майбутнє буде не після пандемії, воно просто буде. І в цьому майбутньому буду жити я, бо я цього так хочу!

Самолюк Анна

село Мстишин

Пандемія торкнулася всіх

Ніхто не міг подумати, що людство в ХХІ столітті стикнеться з такою хворобою, від якої не можна захиститися. Адже розвиток медицини в сучасному світі на високому рівні.

Як насправді виглядатиме світ по закінченню пандемії ніхто не знає. Тому і невизначеність майбутнього все більше нас хвилює і лякає, адже люди привикли бути впевненими у завтрашньому дні.

Пандемія внесла свої корективи в життя кожного з нас. Щодо мене, то під час карантину я і мої однолітки навчились працювати дистанційно. З одного боку, більша користь коли ми навчаємося в школі, тому що можна спілкуватися з друзями. А з іншого – онлайн навчання дало нам можливість більше виспатися, не витратити час, щоб дістатися до школи. Ми мали змогу більше спілкуватися з рідними, займатися улюбленими справами. Ми навчились спілкуватися в чаті, цінувати дружбу.

На час пандемії я якраз закінчувала початкову школу, тому з однокласниками самостійно організували онлайн-вітання своїй вчительці з

нагоди цього свята. Пандемія поступово змогла змінити нас і наше ставлення до світу. Після її закінчення люди зможуть з легкістю поєднувати домашню і робочу зони. Але ті, хто наодинці живуть і працюють, будуть відчувати самотність та замкненість. Спільне переживання пандемії згуртує нас. Люди будуть більше охороняти природу коли зникнуть карантинні обмеження. Це дозволить організувати родинні та дружні прогулянки на свіжому повітрі. Древа вже не вирубуватимуть задля паперу, адже весь світ перейде на цифровий формат. Після закінчення пандемії люди будуть більше посміхатися один одному, тому що розумітимуть радість посмішки після щоденного носіння маски.

Людство є великою силою, яка зможе збудувати майбутнє та до кінця протистоятиме пандемії!!!

Сітуха Іванна

село Гірка Полонка

Життя продовжується...

Осінь... Вона приходить тихо і непомітно. Шелестить під ногами листя. І в тихій задумі я поспішаю до школи, на зустріч з однокласниками. Лише тепер, після довгого карантину, розумію повністю слова із книги Антуана де Сент – Екзюпері «Маленький принц»: «Найбільша розкіш – розкіш людського спілкування». Як би не було, але людина має залишатися людиною, бо ніякий комп'ютер не замінить щире рукостискання, обійми, безпосереднє емоційне спілкування, колективну працю і навчання.

До чого призвела пандемія? Скоротилися соціальні взаємодії, ми переходимо у віртуальну реальність. Світ уже не такий. Він стає жорстоким, відчуженим.

Але хіба вперше людство зустрічається з таким випробуванням? За спостереженнями науковців, пандемія повторюється кожних сто років. До цього часу відомі факти про «іспанку» (іспанський грип), яка вразила людство на початку ХХ ст. Тоді закривалися кордони, заборонялися масові заходи, населення, дотримуючись карантину, змушене було бути в ізоляції й носити маски.

У перші десятиріччя ХХІ ст. такі ж методи боротьби з коронавірусом. Тільки сучасне суспільство не можна порівняти з минулим, бо сьогодні людина володіє передовими технологіями, значним обсягом інформації, набагато розвиненіша медицина. Віруси були відкриті лише 1933 року, і причини іспанського грипу ніхто не знав, тому вмирили мільйони людей у Європі.

«Сучасний» вірус виявлений швидко. Та чи готове людство до нього? Населення всієї планети виявилось беззахисним і розгубленим, вразливим, надіялись, що це якийсь злий жарт. Не могли змиритись з ізоляцією, тому що звикли до відкритого спілкування.

Кожен із нас по-своєму пережив цей час. Були розчарування, хоча був і набутий новий досвід. Медицина отримала глибокі знання у реагуванні на виклик пандемії. Велика вдячність лікарям, які і вдень, і вночі рятували людей. Вони першими зустріли виклик хвороби та змогли його подолати. На щастя, вірус ніби відступив, та не зник. Він мутує, з'являються нові штампи. Світом знову шириться тривога. Єдине, що може сьогодні врятувати людство - це вакцинація. Її важливості ніхто не заперечує. Все залежить від нашої свідомості. Я не медик, але впевнена, що вакцинація – це єдиний вихід врятувати світ.

Коронавірус остаточно розділив світ на «до» і «після». У так званому «завтра» в країнах буде цінуватися не тільки високий рівень життя, соціальні гарантії, а й найголовніше – сучасна та гнучка система охорони здоров'я. Світ уже не буде таким, як був. Багато чого буде в режимі онлайн

відкритою інформацією. Зміняться трудові відносини. Концертні зали, стадіони почнуть поступатися віртуальним формам сприйняття мистецтва.

Пройде час. Все забудеться. Треба жити з вірою і гідністю, працювати, користуватися матеріальними і духовними надбаннями, переживати радість і горе. Треба все робити з чистою совістю і добрим серцем. Бо це життя, спинити яке ніхто не зуміє.

Прикро, що наше життя вміщується в смартфоні. А так хочеться побути просто наодинці з природою, відчути всі її аромати.

Осінь позолота всюди. Лиш де-не-де лагідний вітерець грайливо опускає на землю листя. Але раптом щось ніжно торкається мого обличчя. Це сонячний промінчик. Тихо і непорушно... В такі хвилини забуваєш всі негаразди. Хочеться жити і творити, нести радість і добро. Хочеться крикнути: «Люди, яка краса, яка велич навколо нас! Давайте будемо пильними до неї, дбайливими. Адже все це належить вічності!».

Тарадюк Тетяна

село Ратнів

Я Таня. Сьогодні навчаюся у дев'ятому класі. Ніби і життям задоволена: відмінні оцінки у школі, всі умови вдома, мама-тато люблячі і любимі, увагою друзів не обділена... Мене все влаштовує! Але невідомість серце крає: налякана пандемією коронавірусу не можу зосередитися на головному. А головне для мене – здоров'я рідних і близьких! І моє особисте теж мені небайдуже...

Тоді, під час пандемії, уявити собі не могла, що вірус зможе зупинити життя міст – мільйонників, а найстрашніше, – відібрати життя тисяч людей!

Було страшно і безнадійно! Чекала, коли оголосять відміну карантину, адже так хотілося до школи, до друзів. Прагнула на уроках розповісти, як багато прочитала і скільки нового відкрила для себе! Наговоритися очі-в-очі хотілося!

Моментом переоцінення цінностей стала хвороба бабусі! Моя рідна людина хапала повітря ротом, наче риба. А ми нічим не могли допомогти! Благо, що живемо неподалік міста, і «Швидка» приїхала раптово. Киснева маска і професійні дії лікарів зробили своє: бабуся одужала! А от для нашої сім'ї ці два тижні суцільної ізоляції, мовчазний контроль з боку сусідів і перешіптування у спину стали великим випробуванням!

По-перше, я відкрила для себе істину, що життя людини – тільки в руках самої людини і Всевишнього, звичайно (прийшлося стати набожною)! По-друге, усі проблеми, які ми собі придумували в умовах здорового продуктивного життя, виявилися і не проблемами зовсім, а дрібницями буднів. Все можна вирішити, поки людина жива! Але люди чомусь ускладнюють собі життя хитрощами, заздрощами, поганими взаєминами!...

Найголовніше, чого навчила пандемія особисто мене, – це імунітет недовіри. Критичне мислення у майбутньому, як ніколи, знадобиться. Ми довіряли один одному, а, виявляється, нас оточували люди, які свідомо приховували, що є активними носіями коронавірусу. (Так було у випадку з моєю бабусею, коли сусідка приходила пити чай у той час, коли її рідні були на самоізоляції...) Тепер я знаю, що потрібно довіряти, але перевіряти.

Назавжди увійдуть у побут засоби особистої гігієни, враховуючи маски, рукавички, одноразовий посуд у закладах громадського харчування... У майбутньому зітруться грані нашої ментальної гостинності. І ми уже не будемо соромитися запитати один в одного, чи вакциновані ми і чи добре себе почуваємо! Ні, це не недовіра, а власна безпека! Адже, де є власна безпека, там присутня і безпека рідних і близьких! А це для мене – найголовніше сьогодні! І, мабуть, не тільки для мене, а й для тебе, читачу, також?!

Виклики пандемії

Немає нікого, кого б не торкнулася пандемія коронавірусу. Хтось, можливо, втратив роботу, а у когось постраждало здоров'я як рідних, так і їх самих. Також є ті, хто просто обмежився змінами у повсякденному житті, такими як носіння маски та рукавичок, використання антисептиків тощо. Люди працювали та вчилися у режимі он-лайн!

Коли ввели карантин, у кожного з'явилася велика кількість часу на роздуми наодинці із собою. Думаю, це стало змогою змінити бачення щодо навколишнього світу. Першою думкою було те, що усі проблеми, які ми мали на роботі, навчанні чи у стосунках здаються нічим у порівнянні з небезпечним вірусом. Адже коронавірус забирив не десятки, а тисячі життів...

У якийсь момент здавалося, що це кінець всьому, що можна не думати про свої плани та цілі на майбутнє ще дуже довго.

Але люди поступово адаптуються до різних випробувань. Люди набувають імунітет. Це допоможе і у майбутньому.

Що ж для мене видалося цікавим відкриттям? Коли була можливість зустрічатися, гуляти та спілкуватися вживу, ніхто цього не цінував. А коли така змога зникла, усі засумували... Це стверджує аксіому, що тільки втративши, зможеш насправді зрозуміти ціну того, що мав! «Що маємо, – не бережемо, а втративши, – плачемо!» – читала я у Наталії Шелюг.

Чи є щось добре у тому, що сталося після спалаху коронавірусу? У першу чергу, пандемія вплинула на розвиток сучасної техніки. Усе почало адаптуватися до нових викликів, до потреби спілкуватися позаочі, до життя в умовах замкнутого простору. Прогресія різноманітних гаджетів стала шаленою!

Удосконалилася медицина, щоб активно протидіяти смертельній хворобі. Нові вакцини, нові апарати ШВЛ – все забезпечило розповсюдження коронавірусу.

Також ми можемо спостерігати за тим, як світ уже почав змінюватися. Зазвичай, такі хвили суспільної кризи спричиняють не тільки невдачі, а і є потужним стимулом розвитку цивілізації та пробудження свідомості людей. А це загартовує людство і готує до нових викликів майбутнього. Джон Кеннеді писав: «Слово «криза», написане китайською мовою, складається з двох ієрогліфів: один означає «небезпека», інший – «можливість»!

Залишається ще безліч запитань! Як і безліч можливостей! І доки ми не навчимося зазирати у майбутнє, відповідь на них зможе дати тільки час!

Томашук Дарина

село Боратин

Наше майбутнє

Що буде, коли закінчиться пандемія? Це питання, на яке кожен відповідає по-своєму, але моя розповідь про те, яким я бачу майбутнє після цієї хвороби.

Я вважаю, що найближчим часом люди перейдуть на безконтактну оплату картою або телефоном, через те що це дуже швидко і легко. Тим більше, що ми уже розпочали цей процес. Виконання багатьох операцій стане легшим і швидшим. Пандемія навчила нас бути обережними, тримати дистанцію та користуватися безконтактними способами оплати.

Скоро люди будуть сприймати маску, як одяг. До вбрання будуть підбирати маску такого ж фасону, кольору. Дизайнери почнуть виготовляти їх як в одиничних екземплярах, так і у великій кількості. На моя думку, скоро маски будуть пришивати до шарфів або капелюшків, комірців чи

окулярів. Можливо, хтось збере найбільшу колекцію масок. Так пандемія змусила нас уживатися з новим «предметом гардероба».

Антисептик стане річчю, яка є в кожній домівці, і буде вважатися ознакою ввічливості зустрічати гостей і подавати їм антисептики. Також у домі будуть стояти апарати, наповнені антисептиком. Люди захочуть полегшити життя, тому з кожного крана буде текти антисептик, якщо перемкнути режим на змішувачі. І люди будуть захищати себе навіть не усвідомлюючи цього, мимохідь.

Під час пандемії заводи не працювали і люди зрозуміли, наскільки це змінює стан навколишнього середовища на краще. Дикі тварини повернулися на вулиці міст і вільно гуляли. Тому після пандемії запровадять місяць, під час якого не можна буде працювати на заводах і фабриках, які забруднюють навколишнє середовище. Також будуть їздити комісії, які перевірятимуть наявність фільтрів на заводах і фабриках щотижня. Можливо, тоді тварини стануть ближчими до людей, а природа одужає від хвороби «людська діяльність»...

Навчання в школі також зазнає змін. Батьки зможуть вибрати навчання для своєї дитини. Їх буде два види. Перший: навчання в школі, де в класі буде не більше 10 учнів. Другий: домашнє навчання. Діти будуть мати електронні підручники й зошити, щоденники і журнали також будуть електронними. Пандемія нас навчила самостійно здобувати знання, працювати дистанційно.

Книги будуть друкувати в невеликій кількості екземплярів, щоб зберегти довкілля, і за кожне зрубане дерево треба буде висадити 5 нових. Більшість людей перейде на електронні книги, так як це зберігає екологію і є швидшим і дешевшим, ніж купувати книги.

Загалом життя після пандемії дуже зміниться. Люди зрозуміють ціну власного здоров'я і здоров'я планети, тому будуть його берегти.

Чи змінилося моє життя після пандемії? А хіба вона закінчилася? Хіба карети швидкої не курсують від домівки до домівки? Хіба від цієї напасті перестали вмирати люди? Ні, все продовжується. Цьому нема ні кінця, ні краю. Вже не дивно бачити лікарів у «скафандрах», які від втоми ледве виходять зі швидких... Вже увійшло в звичку сахатися людей, які, не доведи Боже, закашляються у маршрутці чи на вулиці... А ця так набридла маска на обличчі! Чи допоможе вона захистити мене від хвороби? Чи не завдасть вона більшої шкоди моєму здоров'ю? А чи допоможе антисептик? Чи допоможуть ліки, які жменями приймаємо під час хвороби? Так багато питань. Так мало відповідей...

Світ змінився після пандемії. Люди стали обережніші. Вони почали цінувати своє здоров'я, життя, час, проведений з друзями та рідними. Стали поблажливіші один до одного. У людей з'явився страх. Великий страх втратити найрідніших. А ще, люди, почали боятися людей. Усі, що мали не здоровий вигляд, ставали потенційними ворогами. Хворим важко було доїхати до лікарні: ніхто не хотів наражати свою сім'ю на небезпеку, допомагаючи «коронавірусним». Люди стали жорстокими та черствими. Напевне, спрацьовував інстинкт самовиживання. Але виживали не всі. Помирали ті, які найбільше боялися захворіти.... Сумно. До сліз... Мало не забула. Саме в такий складний для усього людства час, я побачила, наскільки жадібними та дріб'язковими ставали люди. Копійчана маска стала цінуватися на вагу золота. Але це не заваджувало віддавати останні гроші за цей засіб захисту. Адже без маски не купиш хліба, не зайдеш до аптеки, не вийдеш подихати свіжим повітрям, не потрапиш на прийом до лікаря. До повного щастя, ще й оштрафують! І сміх, і сльози!

Ти хворий .... Нікому не потрібний. Ти покинутий усіма. Тобі дуже-дуже страшно! Ти залишаєшся наодинці зі своєю хворобою...І саме в цей

час від тебе відвертаються псевдодрузі, а залишаються тільки ті, кому ти дорогий, потрібний. Це підтримує неймовірно і тоді так хочеться жити! Хочеться видужати, вдихнути таке цілюще повітря на повні, здорові легені, хочеться позбутися цього надокучливого кашлю, хочеться просто жити і радіти найменшим дрібничкам, які дарує нам цей світ. Починаєш це розуміти тільки тоді, коли стоїш на межі і не знаєш, чи зустрінеш солодкий світанок, чи ще хоч раз, обіймеш своїх найдорожчих людей...

Кажуть, що все скінчилося, епідемії більше немає. Але один штамп іде, а інший приходить на зміну. Ще сильніший, ще небезпечніший, ще смертельніший...

Ну що ж, людство, тримаймося! Будьмо мужніми, милосердними, бережімо один одного! Підтримуймо та допомагаймо тим, хто цього потребує найбільше. І пам'ятаймо: наша сила в єдності та в здоровому глузді! А ще, маю прохання до лабораторної професури: «Шановні науковці! Добряче запломбовуйте в пробірках свої дітища-віруси! Бо іще декілька таких хвиль – і господарями нашої планети стануть вони...»

Ну а нам залишається одне: насолоджуймося життям, поки є можливість!!!

Шайнюк Максим

село Паридуби

«Життя прожити – не поле перейти», – говорить народна мудрість. Все у житті трапляється: і хороші моменти, і важкі випробування. Таким випробуванням для всього людства стала епідемія світового рівня COVID-19.

Головне питання яке зараз цікавить усіх: «Що буде далі? Що нас чекає в майбутньому?» Коронавірус змінив наше життя, наші погляди. Пандемія зробила нас іншими.

Хоча ми і покладаємося на сучасні технології, медицину, але не повинні забувати, що кожен з нас перш за все повинен вміти виживати в будь-якому середовищі і залишатися Людиною. COVID-19 дав нам шанс переосмислити ціну людського життя, ми навчилися співпрацювати, берегти один одного, допомагати, нас об'єднали спільні незгоди.

Дуже шкода, що медицина виявилась не готова до такого вірусу. Не лише українська, а й світова. Але вона вже зробила великий стрибок вперед: винайшла вакцину проти коронавірусу. Хоча зараз люди з недовірою ставляться до щеплення, але я впевнений, що в майбутньому всі будуть провакциновані, і ми забудемо про цю страшну хворобу, яка забрала не одне життя.

Карантин, ізоляція, заборона масових заходів, закриття кордонів, носіння захисних масок – все це залишиться в минулому. Ніхто більше не буде помирати від коронавірусу.

Науковці стверджують, що такі глобальні проблеми, разом з негативними економічними, екологічними наслідками, несуть за собою потужний розвиток людства і пробудження свідомості людей.

Я – оптиміст і вірю, що все в нас буде добре. Буде створено нові вакцини і пожвавлено розвиток медичної науки, і здоров'я людини буде на першому місці. Усі політики держави будуть працювати на користь народу. Наука, економіка набиратиме нових обертів після кризи і досягне високого розвитку.

Отже, кожен з нас свідомими діями, позитивними думками може зробити все для того, щоб світ після пандемії став кращим.

Експеримент ціною в життя

Вікіпедія трактує поняття пандемія як «найвищу інтенсивність розвитку епідемічного процесу, що характеризується прогресивним поширенням інфекційного захворювання з надзвичайно високим ураженням населення на значних територіях материків або всієї Землі». Відомо, що пандемії виникають через відсутність колективного імунітету, ефективних засобів профілактики і лікування. Людство зустрічалося з багатьма пандеміями: холера, чума, грип. І коли сягнути дуже давньої історії, то варто згадати афінську моровицю, чуму Галена, чуму Кипріяна...І ось нове випробування: COVID-19. Випробування наших фізичних сил, розуму і не тільки. Це перевірка наших душ і тіл на здатність аналізувати, прораховувати, жити тут і зараз, із перспективою на майбутнє.

З початком пандемії всі заговорили: світ змінився. Змінився. Але як? Так само сходить і заходить сонце, міняються пори року, спливає час... Кожен з дорослих жителів планети Земля задумується: а що ж буде потім, коли світ спільними зусиллями подолає пандемію?

А потім буде так, як і тепер. Лише з невеликими доповненнями. Ми частіше будемо звертати увагу на своє здоров'я (особливо з метою профілактики хвороб), бо наразі вже особливо трепетно почали ставитися до себе. Ми більше цінуватимемо час, бо знаємо, що він, як пісок, що сипеться крізь пальці, швидко минає, залишаючи лиш спогади. Ми будемо частіше дзвонити рідним і бачитися з ними, бо цінуватимемо кожен погляд, усмішку, жест.

Майбутнє після пандемії - це щорічна вакцинація. Боїмося невідомого? Так. Але без неї ніяк. Експеримент заради життя, заради майбутнього.

Ми станемо універсальними, такими, що можуть жити онлайн і офлайн, але наша універсальність закінчується там, де починається потреба

у простих життєвих радостях: бачити очі співрозмовника, вловлювати запах парфуму коханої людини, відчувати тепло.

Ми навчимося оптимізувати, тобто поліпшувати усі процеси: замість зустрічі з друзями у парку – переписка у Телеграм, хочемо привітати – відіслали кар-тинку, все робимо на льоту, спішимо жити, не встигнути чогось. Та чи це буде справжнє життя? Тому майбутнє після пандемії не треба уявляти як веселково – кольорове і суціль позитивне. Світ стане обережнішим, насторожено дивитиметься у майбутнє. Та не варто очікувати часів, коли зникнуть всі негаразди, а варто жити тут і зараз. Впевнене майбутнє – це щасливе сьогодні, яке винесло уроки з минулого.

Ми будемо не такі надто легковажні і самовпевнені, бо саме ці характери-стики допустили пандемію COVID-19. Мабуть, варто було вигадати злощасний коронавірус, щоб світ зупинився і переформатувався, перепрошив свої файли понять пам'яті, уваги, безпеки. «Дякуючи» пандемії, світ змінився, об'єднавши свої зусилля і «замість того, щоб шукати різне в історії – ми почали шукати спільне в майбутньому» (А. Дмігач).

«Пандемія закінчиться, коли так вирішить світ», – сказав голова ВООЗ Тедрос Гебреесус. Світ навчиться, зробить висновки і тоді настануть зміни. Наразі молоде покоління прагне до змін, не надто беручи з собою знання батьків, багаті і впевнені вчать жити. Та COVID-19 об'єднав усіх і зрівняв усіх, бо коли ти під кисневою маскою, то не важливо нічого, окрім ковтка повітря.

Пандемія дасть поштовх науці, в тому числі медичній, встановить ієрархію значимості соціальних благ і на вершині піраміди потреб буде здоров'я і соціальні зв'язки. Вимушена дистанція наразі ж сприяє появі нової форми близькості: більше телефонних дзвінків, більше віртуального спілкування. Майбутнє після пандемії не скоро виведе дітей на футбольне поле, на велодоріжку, на посиденьки з друзями. А хотілося б, бо, живучи в соцмережах, ми позбавляємо себе здатності відчувати, співпереживати. «Пандемія посилить відчуття спільності людей», – припускає В. Єрмоленко,

– і водночас «світ, що масово перейде в онлайн, буде більш жорстоким». Отаке двояке враження від пандемії і нечіткі обриси майбутнього після неї. Трагедія і фарс в тому, що терміни настання світлого майбутнього не відомі.

Шоцька Каріна

село Баківці

За останні роки людство пережило чимало пандемій. «Чорна смерть» (чума) у XIV сторіччі, холера у XIX, «іспанка» у 1918-1920 роках призвела до великих втрат. Тоді зросла ціна праці, а звичайним робітникам підняли заробітну плату. Порівняно з теперішнім часом під час COVID-19 пришвидшився розвиток в медицині, зросла онлайн торгівля, через інтернет люди почали вирішувати усі свої потреби.

COVID-19 налякало мільйони людей. Це трапилося саме в той період, коли усі використовують інтернет та про новий випадок дізнаються одразу, адже раніше процес передачі інформації про хворобу йшов дуже довго, що ускладнювало стан пандемії. Але ж цього не можливо уникнути, надалі це буде як хвороба з певними ускладненнями.

Багато чого змінилося. Люди стали остерігатися один одного, живе спілкування замінили спілкуванням через екран. На початку пандемії, коли кожного дня помирали люди і навколо була розсіяна велика паніка, з закордону приїхав автобус з людьми, і, на мою думку, ті, які обкидали автобус камінням вчинили нелюдяно по відношенню до людей, які не винні в тому, що приїхали до себе додому.

Разом з цим ввели дистанційне навчання. Адже усе почали закривати на карантин. Під час нього школярі сиділи перед екранами телевізорів та слухали онлайн уроки або самі вчителі їх проводили.

Звісно було обмежене спілкування, спочатку всі лякалися та сіяли паніку, купували крупи і тому подібне на декілька місяців вперед, сиділи дома і займалися саморозвитком й пробували себе у різних сферах. Тепер ми не лякаємося цього, для когось на даний час це стало звичайною хворобою з ускладненнями, а хтось досі боїться захворіти на COVID-19. Ми стали цінувати життя і не нехтувати своїм здоров'ям, переживаємо за своїх дідусів та бабусь і частіше їх відвідуємо. Тому це нас тільки зблизило.

У збірнику викладено матеріали есе учасників конкурсу «Майбутнє після пандемії», організованого громадською організацією «Європейський вектор Волині» спільно з Боратинською та Смідинською сільськими радами у рамках проекту «Підтримка сільського населення в умовах COVID-19».

Проект «Підтримка сільського населення в умовах COVID-19» впроваджується за підтримки Програми «U-LEAD з Європою», що спільно фінансується багатьма донорами, зокрема ЄС та його державами-членами Німеччиною, Польщею, Швецією, Данією, Естонією та Словенією для підтримки України на її шляху до зміцнення місцевого самоврядування.